

România Mare votează: alegerile parlamentare din 1919 la „firul ierbii”

de Florin Lucian Coita

Finalul anului 2019 a adus pasionaților de istorie și celor interesați de tradiția democrat-civică un interesant volum, purtând titlul „România Mare votează: alegerile parlamentare din 1919 la „firul ierbii”¹. Lucrarea este dedicată primelor alegeri parlamentare desfășurate la nivelul României Mari după terminarea Primului Război Mondial și realizarea Marii Uniri din 1918.

Cele peste 400 de pagini ale volumului „România Mare votează” reprezintă o prezentare și în același timp o analiză a alegerilor din noiembrie 1919, prin intermediul a 31 de studii de caz, care oferă o imagine a complexității acestui eveniment. Studiile, reunite în capitolul principal, „Alegerile la nivelul județelor”, au ca obiect tot atâtea circumscripții electorale, din toate regiunile istorice ale României întregite: Basarabia (Cahul, Cetatea Albă, Chișinău, Hotin), Bucovina (Cernăuți, Rădăuți, Zastavna), Transilvania (Alba de Jos, Bihor, Brașov, Caraș-Severin, Ciuc, Cojocna, Satu Mare, Timiș-Torontal, Trei Scaune), Vechiul Regat (Bacău, Brăila, Caliacra, Covurlui, Dâmbovița, Dolj, Dorohoi, Ialomița, Iași, Ilfov, Olt, Prahova, Suceava, Tecuci, Teleorman). Acest capitol, practic esența volumului, este prefațat de o „Introducere” și de „Cadru general al alegerilor parlamentare”, cu două subcapitole – „Contextul politic” și „Cadru legislativ”. Cei doi coordonatori ne prezintă și „Consecințele alegerilor (noiembrie 1919 – martie 1920). Menționăm că pentru

fiecare regiune istorică este prezentat și un „Bilanț partial”. La final, Bogdan Murgescu semnează „Concluziile” lucrării.

Volumul debutează cu o prezentare a autorilor celor 31 de analize - profesori doctori, conferențieri, cercetători independenți, doctoranzi sau chiar masteranzi – având o trăsătură comună: buna cunoaștere generală și specific istorică a județelor respective. Pentru facilitarea lecturii tot aici sunt prezentate o „Listă a abrevierilor” și o „Listă a tabelelor și figurilor”. Lucrarea aduce un plus de informație la final, acolo unde regăsim o „Anexă. Aleșii primului Parlament al României Mari”, o impresionantă „Bibliografie” și un „Indice de persoane”.

In „Introducere” ne este prezentată diversitatea situației alegerilor, care s-au desfășurat după legi diferite, ținând cont de tradițiile electorale diferite din Vechiul Regat și din teritoriile care aparținuseră anterior de Austro-Ungaria. Elementul comun a fost votul universal masculin: la nivelul întregii României au avut dreptul de a vota cetățenii români de sex masculin în vârstă de peste 21 de ani pentru Adunarea Deputaților și în vârstă de peste 40 de ani pentru Senat.

Alegerile parlamentare din 1919 au mai avut o particularitate, accentuată de cei doi coordonatori, fiind singurele din toată istoria Regatului României care nu au fost câștigate de partidul aflat la guvernare. „De aceea, alegerile parlamentare din noiembrie 1919 sunt, cu toate imperfecțiunile lor, un barometru unic al voinței politice a românilor din perioada interbelică (și nu numai). Rezultatele acestor alegeri, în multe privințe

¹ Bogdan Murgescu, Andrei Florin Sora (ed.), *România Mare votează - Alegerile parlamentare din 1919 la firul ierbii*, Polirom, Iași, 2019.

surprinzătoare pentru contemporani, ca și pentru istoricii de mai târziu, indică fără putință de tăgadă prevalența la acea data, în acel context istoric, a forțelor politice care doreau schimbarea, care aspirau ca România Mare să fie un stat reînnoit, mai drept și mai democratic decât fuseseră atât Vechiul Regat, cât și imperiile vecine care stăpâniseră înainte de 1918 Basarabia, Bucovina sau Transilvania...” consideră cei doi coordonatori ai lucrării.

Dincolo de informațiile care se vor regăsi, sub diferite forme, la toate județele analizate – scurt istoric, demografie, formațiuni politice, prezentarea candidaților, campania electorală, prezență la vot, rezultate – interesante rămân și particularitățile, elementele inedite oferite de autori în cazul fiecărui județ. Folosindu-ne imaginația, ne putem gândi la un puzzle, în care fiecare piesă are altă formă și culoare, dar, la final acestea se îmbină pentru a oferi o imagine de ansamblu a ceea ce au reprezentat aceste alegeri pentru destinul și viitorul României.

Trecând dincolo de nume, cifre sau procente, lucrarea răspunde la numeroase întrebări. Pe unele, le vom formula mai jos.

Prima regiune istorică analizată este Basarabia, prin intermediul județelor: Cahul, Cetatea Albă, Chișinău și Hotin. Iată întrebările: De ce, în Cahul, Partidul Țărănesc basarabean nu a reușit să se impună cu autoritate, așa cum a făcut-o în restul Basarabiei? De ce județul Hotin a prezentat o situație aparte, alegerile fiind precedate de evenimente grave? Câte partide politice și-au trimis reprezentanți în parlament la Chișinău? Bucovina, cu județele Cernăuți, Rădăuți, Zastavna, a fost cea de a doua regiune istorică analizată. Întrebări: De ce românii „autonomiști” din Bucovina nu au luat parte la alegeri, favorizând astfel Partidul Democrat al Unirii? Care a fost principalul motiv pentru boicotarea alegerilor de către minoritățile din Bucovina? Cum se explică faptul că în parlamentul de la București au reprezentat, totuși, Bucovina germani, evrei, ucrainieni și polonezi? De ce județul Zastavna, cu populație covârșitor ucraineană a trimis în parlament doi deputați români și un senator polonez?

Nouă județe din Transilvania (denumire folosită pentru totalitatea teritoriilor care s-au unit cu România după ce, înainte de 1918, făcuseră parte din regatul Ungariei, respectiv Ardealul propriu-zis, Banatul, Crișana și Maramureșul) au fost analizate în acest volum: Alba de Jos, Bihor, Brașov, Caraș-Severin, Ciuc, Cojocna, Satu Mare, Timiș-Torontal, Trei Scaune. De aici și întrebările: Cine au fost „capetele îndrăznețe, frunțile îngâmfate” care au nemulțumit opinia publică românească din Transilvania? De ce în Bihor unii candidați oficiali ai Partidului Național Român au fost învinși de candidați independenți ai aceluiași partid? Care a fost poziția Partidului Național Maghiar în Transilvania? De ce Brașovul s-a aflat într-o situație specială în 1919, în contextul acțiunilor militare ale armatei române din august-septembrie 1916? De ce în Caraș-Severin unii fruntași locali ai PNR au acuzat conducerea partidului că „a impus alegerile ca pe vremea lui Tisa Pișta”? Ce cuprindea programul Uniunii Naționale? De ce județul Ciuc, unde maghiarii alcătuiau peste 80% din populație, a trimis în parlament doi deputați români? Ce însemnau în Transilvania „alegerile zădărnice”? A existat o înțelegere electorală în Timiș-Torontal între PNR și Partidul Popular al Șvabilor? „Cazul Mihai Vasiescu”, un exemplu de corectitudine a alegerilor? Concordie româno-maghiară în județul Trei Scaune?

Vechiul regat oferă spre analiză nu mai puțin de 15 județe - Bacău, Brăila, Caliacra, Covurlui, Dâmbovița, Dolj, Dorohoi, Ialomița, Iași, Ilfov, Olt, Prahova, Suceava, Tecuci, Teleorman, unde se regăsesc și similitudini, dar și situații specifice. Câteva întrebări: Cum și-au împărțit băcăuanii voturile? Sufla vântul bolșevismului la Brăila? Alegeri atipice în Caliacra? A fost Dâmbovița un „fief” al Partidului Țărănesc? Fotografii gumate cu Generalul Averescu în Dolj? De ce au câștigat naționaliștii în Dorohoi? Corecții „militare” în Ialomița? Alegeri ciudate la Iași? Campanie „pestrită” în Ilfov și București? Surpriză țărănistă și în Olt? Ce au însemnat socialiștii în Prahova? Zelea Codreanu, victorios într-unul din județele Suceava? „Pământ și vot” la Tecuci? Fost-au alegerile libere în Teleorman?

Unul dintre cele mai interesante capitole îl reprezintă „Consecințele alegerilor”, unde cei doi coordonatori trec în revistă activitatea parlamentului, reunit pe 20 noiembrie 1920. Sunt menționate realizările acestuia, ca și nereușitele, totul sub semnul unei vizibile animozități între aleșii noilor regiuni, care formau coaliția guvernamentală și elitele regătene. Prim - ministrul Alexandru Vaida-Voevod sintetizează astfel atitudinea acestor elite: *„Nu ne-o spuneau dar ne lăsau să ne simțim inferioritatea și politică și socială. Grandomania groșilor unguri, în contactul lor politic și convențional, era democratică, în comparație cu aceea a protipendadei parveniților politici bucureșteni din zilele acelea”*.

Pentru vechile elite regătene erau îngrijorătoare proiectele de reformă ale celor de dincolo de Carpați, susținuți de Basarabia, în special cele privind împrăștierea țăranilor și situația jandarmeriei. Singura soluție era căderea guvernului și dizolvarea parlamentului, lucru care s-a și întâmplat, din păcate, după doar patru luni.

A fost performant acest prim parlament al României Mari, unul atipic, cu 83% dintre deputați la primul mandat? A fost bilanțul guvernului Vaida-Voevod unul pozitiv? Ar fi fost altul parcursul României interbelice dacă parlamentul și guvernul ar fi rezistat o durată mai lungă? Din nou întrebări, iar o parte din răspunsuri pot fi găsite în paginile acestui volum.

Despre autori:

Bogdan Murgescu (n. 5 aprilie 1963) este istoric, profesor universitar la Facultatea de Istorie a Universității din București și, din 2011, președinte al Societății de Științe Istorice din România. Este licențiat al Facultății de Istorie-Filosofie la Universitatea din București și a obținut titlul de Doctor în științe istorice în anul 1995. În anii 1998-2000 a fost Bursier Roman Herzog al Fundației „Alexander von Humboldt”

la Freie Universität Berlin. În 2002 și 2004 a fost profesor invitat la Universitatea din Pittsburgh și la Central European University, din Budapesta.

Cercetările sale vizează cu precădere istoria economică și socială, istoria învățământului superior și rolul său în acumularea capitalului uman, ca și metodologia cercetării istorice și modul în care cercetarea trecutului a interacționat cu preocupările de ansamblu ale societății.

Andrei Florin Sora (n. 12 ianuarie 1980) este licențiat al Facultății de Istorie a Universității din București. A obținut titlul de Doctor în Istorie (Histoire et civilisations), în cotutelă, la École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS), Paris și Universitatea din București (2004-2009), cu mențiunea „très honorable avec félicitations du jury”. Este conferențiar universitar la Facultatea de Istorie a Universității din București.

Cercetările sale abordează teme cum ar fi: elite politice, administrative și militare în secolele XIX-XX; administrație publică și istoria administrației publice; învățământ superior; istorie socială; istorie economică. Rezultatele acestor cercetări se reflectă în studii în reviste de specialitate sau capitole în volume colective.

